

FörvR: Dom 2010-05-20, mål nr 15935-10

D 32/09

1 Inledning

Revisorsnämnden (RN) har mottagit en anmälan avseende auktoriserade revisorn A-son. Anmälan behandlar A-sons uppdrag som vald revisor i två bolag i en koncern; ett moderbolag och dess helägda dotterbolag. Bolagen benämns nedan moderbolaget respektive dotterbolaget. RN har tagit del av A-sons revisionsdokumentation för räkenskapsåret 2006 avseende båda bolagen.

I beslutet kommer RN att pröva yttranden som A-son avgav i februari 2007 rörande föreslagna vinstutdelningar från moder- och dotterbolagen (avsnitt 2). I beslutet behandlas också styrelsearbetet i de båda bolagen (avsnitt 3) samt vissa andra frågor som rör A-sons granskning av moderbolagets årsredovisning för räkenskapsåret 2006 (avsnitt 4). Därefter görs en sammanfattande bedömning och val av disciplinär åtgärd (avsnitt 5).

Moderbolaget bedrev ingen verksamhet. Dess enda egentliga tillgång utgjordes av aktierna i dotterbolaget, som bedrev reklambyråverksamhet. Under räkenskapsåren 2005 och 2006 redovisade koncernen en nettoomsättning om ca 320 miljoner kr. Balansomslutningen uppgick till knappt 130 miljoner kr och antalet anställda till 115 respektive 127. I dotterbolaget uppgick nettoomsättningen till 276 miljoner kr räkenskapsåret 2005 och till 258 miljoner kr räkenskapsåret 2006. Balansomslutningen för dotterbolaget redovisades dessa räkenskapsår med 99 respektive 150 miljoner kr. Dotterbolaget var således att bedöma som ett större företag och båda bolagen ingick i en större koncern enligt definitionerna i 1 kap. 3 § årsredovisningslagen (1995:1554).

A-son har avgett revisionsberättelser för räkenskapsåret 2006. Revisionsberättelserna avvek inte från standardutformningen.

2 Yttranden enligt 18 kap. 6 § punkten 4 aktiebolagslagen

Moderbolagets fria egna kapital uppgick till ca 86 miljoner kr per balansdagen 2005. Vid den ordinarie bolagsstämma som genomfördes under våren 2006 beslutade stämman att dela ut ca 11 miljoner kr till moderbolagets aktieägare. Vid en extra bolagsstämma i december 2006 beslutade stämman att dela ut ytterligare ca 10 miljoner kr. I årsredovisningen för räkenskapsåret 2006 redovisade moderbolaget en nedskrivning av värdet på aktierna i dotterbolaget som medförde att resultatet för det räkenskapsåret uppgick till minus 60 miljoner kr. De två utdelningarna om totalt 21 miljoner kr samt det negativa resultatet för år 2006 innebar att moderbolagets fria egna kapital, efter avräkning av årets förlust, uppgick till 5 miljoner kr vid ingången av räkenskapsåret 2007.

I början av år 2007 föreslog moderbolagets styrelse att moderbolaget skulle göra ytterligare en utdelning om 10 miljoner kr. Samtidigt föreslog dotterbolagets styrelse att dotterbolaget skulle göra en utdelning om 10 miljoner kr. A-son har avgett yttranden över de redogörelser enligt 18 kap. 6 § punkten 3 aktiebolagslagen (2005:551) som styrelserna avgav i anslutning till förslagen.

I yttrandena tillstyrkte hon förslagen. Redogörelserna och yttrandena är daterade den 14 februari 2007. De båda utdelningarna kom att genomföras på extra bolagsstämmor i maj 2007.

Av den redogörelse som styrelsen i moderbolaget upprättade framgår att moderbolaget avsåg att skriva ned värdet på aktierna i dotterbolaget med 60 miljoner kr per balansdagen 2006. Av redogörelsen framgår också att moderbolagets resultat per den 31 augusti 2006 var ca 0 kr. Utöver styrelsens redogörelse har A-son haft tillgång till en balansrapport för moderbolaget per den 31 december 2006 som var upprättad den 22 januari 2007. I denna angavs att bolagets resultat för räkenskapsåret 2006 uppgick till minus 48 miljoner kr. Att döma av denna balansrapport hade moderbolaget således tillförts 12 miljoner kr vid något tillfälle mellan den 1 september och den 31 december 2006 – detta givet å ena sidan styrelsens uppgift om att bolaget hade haft ett nollresultat tidigare under räkenskapsåret och å andra sidan det faktum att nedskrivningen angavs ha påverkat resultatet negativt med 60 miljoner kr. A-sons dokumentation innehåller inte någon resultatrapport eller någon analys av det egna kapitalets förändring.

I den redogörelse som styrelsen i dotterbolaget upprättade anges att dotterbolaget hade hållit en extra bolagsstämma i december 2006 och då hade beslutat om att lämna en utdelning om 10 miljoner kr. Av handlingarna i ärendet framgår dock att styrelsen för dotterbolaget inte har undertecknat någon redogörelse rörande en sådan utdelning, att A-son därför inte har avgett yttrande över någon redogörelse och att dotterbolaget inte heller kom att hålla någon extra bolagsstämma i december 2006.

Av A-sons yttranden till RN framgår i huvudsak följande.

Bakgrunden till de yttranden som hon avgav i februari 2007 var att bolagen under hösten 2006 planerade att dela ut 20 miljoner kr, först från dotterbolaget till moderbolaget och därefter från moderbolaget till aktieägarna. Detta skulle ursprungligen ha genomförts i december 2006. Man beslutade dock av skatteskäl att dela upp det så att 10 miljoner kr delades ut före och 10 miljoner kr efter årsskiftet.

I december 2006 uppstod en tvist mellan moderbolagets delägare med anledning av att en delägare avsåg att lämna företaget. På grund av detta avstod man från att genomföra den planerade utdelningen från dotterbolaget. A-son fick ett utkast till en redogörelse rörande den planerade utdelningen från dotterbolagets styrelse i december, men fick sedan aldrig någon slutlig, undertecknad redogörelse. Hon kom därför inte att avge något yttrande rörande utdelning från dotterbolaget i december 2006. Hon avgav dock ett yttrande över styrelsens redogörelse avseende utdelning från moderbolaget, och beslutet om utdelning med 10 miljoner kr från moderbolaget fattades – i enlighet med planerna – på en extrastämma som hölls i mitten av december 2006. Först i februari 2007 fick hon styrelsens redogörelse rörande den andra utdelningen från moderbolaget. Hon avgav sitt yttrande över redogörelsen och beslut om utdelningen fattades sedan på en extra bolagsstämma i maj 2007. Utbetalningarna skedde och bokfördes i juni samma år.

I den balansrapport från januari 2007 som hon hade tillgång till vid sin granskning av redogörelsen rörande den andra utdelningen från moderbolaget hade moderbolaget felaktigt bokfört en utdelning från dotterbolaget om 10 miljoner kr; den utdelning som hade planerats till december 2006 men som aldrig kom att genomföras. Detta fel korrigerades först senare, och det var i samband med slutrevisionen i dotterbolaget som hon fick reda på att det aldrig hade hållits någon stämma i dotterbolaget i december 2006. Som har framgått ovan hade hon granskat redogörelsen från den 14 februari 2007 avseende moderbolagets andra utdelning om 10 miljoner kr, och hade inte någon anledning att misstänka att den balansrapport som hon hade fått som underlag för sin bedömning av utdelningen från moderbolaget inte var riktig. Under hennes tid som revisor i moderbolaget hade det inte tidigare förekommit misstämningar mellan bolagen, som hade mycket god kontroll över löpande bokföring och avstämningar.

Hon har granskat styrelsens redogörelse över den föreslagna utdelningen i första hand utifrån bestämmelserna i 17 kap. aktiebolagslagen. En sådan redogörelse ska innehålla uppgifter om sådant som är väsentligt för bedömningen av bolagets ställning som har inträffat efter det att den närmast föregående årsredovisningen avlämnades. Styrelsens redogörelse innehöll bland annat en upplysning om nedskrivningen av värdet på aktierna i dotterbolaget, vilket var den uppgift som hon bedömde som väsentlig. Hennes bedömning var att styrelsens redogörelse i allt väsentligt gav en rättvisande bild av bolagets resultat och ställning, och att den föreslagna utdelningen inte stred mot vare sig beloppsspärren eller försiktighetsregeln i 17 kap. 3 § aktiebolagslagen.

Enligt den senast fastställda balansräkningen, dvs. den som ingick i moderbolagets årsredovisning för räkenskapsåret 2005, fanns det mer än tillräckliga medel för att täcka den planerade utdelningen. Hon har försäkrat sig om att det inte hade skett några förändringar av dotterbolagets bundna egna kapital under året. Hon har därutöver granskat utdelningsförslaget utifrån försiktighetsregeln. Vad gäller konsolideringsbehov och likviditet i moderbolaget, som förfogade över samtliga aktier i dotterbolaget, blev det i allt väsentligt en fråga om vilka utdelningsbara medel som fanns i dotterbolaget. Styrelsen i moderbolaget kunde med förhållandevis enkla medel och med förhållandevis kort varsel, vid behov fatta beslut om utdelning från dotterbolaget för att förstärka moderbolagets likviditet och ställning. Det fanns inte någon brist på utdelningsbara medel i dotterbolaget. Vid hennes bedömning av moderbolagets betalningsförmåga på lång och kort sikt saknade därför beslut eller avsaknad av beslut om utdelning mellan moder och dotter i princip betydelse.

Hennes ställningstagande baserade sig dels på att hon hade granskat dotterbolagets delårsrapport, dels på att bolaget hade så goda rutiner att det i stort sett månadsvis tog fram avstämda bokslut. Hon ställde vidare frågor till företagsledningen rörande resultat- och omsättningsutvecklingen och om eventuella väsentliga förhållanden som påverkat bolagets resultat eller ställning. Hon fick inga indikationer på att utdelningen inte skulle vara förenlig med aktiebolagslagen. Eftersom hon bedömde att risken för fel var låg begränsade hon sina granskningsinsatser. Hennes uppfattning är dock att dessa begränsningar i hennes granskning inte ledde till att hon gjorde ett felaktigt uttalande i sitt yttrande rörande den planerade utdelningen.

RN gör följande bedömning.

17 kap. aktiebolagslagen innehåller bestämmelser om värdeöverföringar från aktiebolag, däribland vinstutdelningar. Enligt 17 kap. 3 § första stycket får en värdeöverföring inte äga rum om det inte efter överföringen finns full täckning för bolagets bundna egna kapital. Beräkningen ska grunda sig på den senast fastställda balansräkningen med beaktande av ändringar i det bundna egna kapitalet som har skett efter balansdagen. Även om det inte finns något hinder enligt första stycket får ett bolag, enligt andra stycket i samma paragraf, endast genomföra en värdeöverföring om den framstår som försvarlig med hänsyn till 1) de krav som verksamhetens art, omfattning och risker ställer på storleken av det egna kapitalet, och 2) bolagets konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt. Bestämmelsen i 3 § andra stycket brukar kallas för försiktighetsregeln.¹

Enligt 18 kap. 4 § aktiebolagslagen ska styrelsen, till ett förslag om vinstutdelning, foga ett motiverat yttrande om huruvida den föreslagna vinstutdelningen är försvarlig med hänsyn till vad som anges i 17 kap. 3 § andra stycket, dvs. försiktighetsregeln. Om förslaget om vinstutdelning ska behandlas på en annan stämma än den som ska behandla bolagets

¹ 17 kap. 4 § innehåller bestämmelser om värdeöverföringar som genomförs under löpande räkenskapsår. Såvitt här är av intresse hänvisar bestämmelsen tillbaka till beloppsspärren och försiktighetsregeln i 17 kap. 3 §.

årsredovisning, ska till förslaget fogas en redogörelse, undertecknad av styrelsen, för händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning, som har inträffat efter det att årsredovisningen lämnades. Redogörelsen ska innehålla uppgift om värdeöverföringar som har beslutats under samma tid och om förändringar i bolagets bundna egna kapital som har skett efter balansdagen. Vidare ska det i sådana fall till förslaget fogas ett yttrande över redogörelsen som är undertecknat av bolagets revisor. I yttrandet ska revisorn uttala sig om huruvida bolagsstämman bör besluta i enlighet med förslaget.² Närmare riktlinjer rörande den granskning som revisorn ska utföra inför undertecknandet av ett sådant yttrande finns i RevU 11 Revisorns granskning och utformning av revisorns yttrande vid efterutdelning enligt 18 kap. 6 § 4 st. aktiebolagslagen.

Av den redogörelse som styrelsen i moderbolaget har upprättat framgick att moderbolaget per den 31 augusti 2006 hade haft ett nollresultat. Som har framgått ovan var moderbolagets resultat per den 31 december samma år rätteligen minus 60 miljoner kr, till följd av den genomförda nedskrivningen av värdet på aktierna i dotterbolaget. Denna nedskrivning och dess påverkan på resultatet framgick av styrelsens redogörelse. Vid granskningen av styrelsens redogörelse hade A-son tillgång till en balansrapport som var upprättad den 22 januari 2007, enligt vilken moderbolagets resultat per den 31 december 2006 uppgick till minus 48 miljoner kr. Det har således funnits en mellanskillnad på 12 miljoner kr mellan det resultat som redovisades i balansrapporten (minus 48 miljoner kr) och det resultat som borde ha föranletts av nedskrivningen (minus 60 miljoner kr). Med hänsyn till att moderbolaget inte bedrev någon verksamhet och inte hade några tillgångar utöver aktierna i dotterbolaget, hade A-son anledning att granska närmare vad denna mellanskillnad avsåg.

Enligt A-sons uppgifter till RN trodde hon vid den aktuella tidpunkten att dotterbolaget hade gjort en utdelning till moderbolaget i december 2006, något som skulle ha förklarat hur moderbolaget hade tillförts de aktuella medlen. Enligt de bestämmelser som har refererats ovan kan dock en utdelning under pågående räkenskapsår genomföras endast under förutsättning att styrelsen upprättar en redogörelse enligt 18 kap. 6 § punkten 3 aktiebolagslagen rörande den föreslagna utdelningen och att bolagets revisor yttrar sig över denna redogörelse. A-son har uppgett att hon inte hade avgett något sådant yttrande ifråga om dotterbolaget, eftersom hon aldrig fick del av någon slutlig, undertecknad redogörelse från dotterbolagets styrelse. Enligt RN:s mening borde detta ha föranlett henne att ifrågasätta uppgifterna i balansrapporten och att utöka sin granskning av den föreslagna utdelningen.

Vidare noterar RN att det i styrelsens redogörelse enligt 18 kap. 6 § punkten 3 aktiebolagslagen rörande den föreslagna utdelningen från dotterbolaget anges uttryckligen att det hade skett en utdelning från dotterbolaget i december 2006. Som har framgått ovan var denna uppgift felaktig. Mot bakgrund av att A-son inte hade yttrat sig över den aktuella utdelningen och detta var en förutsättning för att den skulle kunna genomföras, finner RN att hon skulle ha uppmärksammat felet vid sin granskning.

RN noterar slutligen att A-son vid sin granskning inte hade tillgång till aktuella och avstämda resultat- och balansrapporter, och att hon inte har tagit del av bolagsstämmoprotokoll rörande de utdelningar som ska ha genomförts sedan den senast fastställda balansräkningen. RN finner vid en sammantagen bedömning att A-sons granskning av den föreslagna utdelningen från moderbolaget och av dotterbolagsstyrelsens redogörelse enligt 18 kap. 6 § punkten 3 har varit otillräcklig. Hon har härigenom åsidosatt god revisions sed.

3 Styrelseprotokoll

² 18 kap. 6 § punkterna 3 och 4 aktiebolagslagen.

Styrelserna har under räkenskapsåret 2006 och början av räkenskapsåret 2007 fattat beslut i ett antal frågor – rörande bland annat moderbolagets nedskrivning av värdet på aktierna i dotterbolaget, förslagen till efterutdelningar från de båda bolagen som har behandlats i avsnitt 2 och ett förvärv av aktier i ett intressebolag som dotterbolaget har genomfört – utan att besluten har kommit till uttryck i styrelseprotokoll. Det finns ingenting i A-sons dokumentation som visar att hon har lämnat någon formell erinran till styrelsen rörande avsaknaden av styrelseprotokoll.

A-son har förelagts att yttra sig över dessa förhållanden och har då uppgett i huvudsak följande. Hon har aldrig varit närvarande vid något styrelsemöte i moderbolaget. Moderbolaget hade ett protokollfört styrelsemöte under räkenskapsåret 2006. Moderbolaget var ett företag med nära kommunikation där man talade med varandra hela tiden. Det var vidare ett fåmansföretag i den bemärkelsen att man avhandlade frågor i mer informella former. Styrelsen var mån om att hålla informella möten med delägarna för att informera om vad som var på gång. Det hölls också delägarmöten som underlag för styrelsens beslut. Hon har under många år påtalat att styrelsemöten ska hållas och beslut protokollföras. Det har skett små men dock förbättringar, och under räkenskapsåret 2007 höll styrelsen något fler möten. Det sker också ett kontinuerligt arbete för att det ska finnas skriftliga avtal på alla väsentliga beslut och överenskommelser, något som inte var regel några år tidigare. Enligt hennes bedömning har styrelsen haft tillräckliga och relevanta underlag för sina beslut även om dessa inte finns dokumenterade i protokoll. Hon har vid sin granskning inte funnit att styrelsen har brutit mot aktiebolagslagen i något så väsentligt avseende att de uteblivna protokollen skulle bli föremål för upplysning i revisionsberättelsen.

När det gäller avsaknaden av protokollförda styrelsebeslut rörande efterutdelningar har A-son framhållit att styrelsens beslut framgår av de redogörelser som styrelserna har undertecknat. Dotterbolagets investering i ett intressebolag var enligt hennes bedömning inte betydande med hänsyn till att förvärvet avsåg ett begränsat belopp. När det gäller moderbolagets nedskrivning av aktierna i dotterbolaget finns det inga skriftliga underlag till styrelsemöten eller styrelseprotokoll, men hon har deltagit vid möten där hon tagit del av styrelsens bedömningar.

RN gör följande bedömning.

8 kap. aktiebolagslagen innehåller grundläggande bestämmelser rörande en styrelses arbete. Av bestämmelserna i kapitlet framgår bland annat att styrelsens beslut ska antecknas i protokoll. Förekomsten av protokoll där styrelsens beslut framgår ska säkra att det går att få en överblick av förvaltningen och viktigare beslut och protokollen utgör därför en viktig del av det bedömningsunderlag som revisorn har vid sin granskning av styrelsens förvaltning av bolagets angelägenheter.³

RN:s utredning har visat att bolagens styrelser fattade ett antal viktiga förvaltningsbeslut under räkenskapsåret 2006 som inte framgick av några styrelseprotokoll.

A-son har uppmärksammat frånvaron av protokoll. Det framgår vidare av hennes yttranden till RN att hon var medveten om att de bristande rutinerna hade pågått under många år. Med hänsyn till att det rörde sig om en förhållandevis allvarlig brist i bolagens förvaltning, finner RN att A-son skulle ha lämnat en formell erinran till respektive bolags styrelse enligt 9 kap. 39 § aktiebolagslagen rörande behovet av att låta styrelsens förvaltningsbeslut framgå av styrelseprotokoll.⁴ Genom att inte göra det har hon åsidosatt sina skyldigheter som revisor. Det som A-son anför i sitt yttrande om att frånvaron av ordnat styrelsearbete inte har vållat skada för bolagen föranleder inte någon annan bedömning.

³ Jfr exempelvis RN:s beslut den 14 februari 2008 i ärende dnr 2007-1408, referatnummer D 12/08 i RN:s praxissamling.

⁴ Jfr RevU 1 D Annan rapportering än revisionsberättelsen.

4 Moderbolagets årsredovisning för räkenskapsåret 2006

Moderbolagets årsredovisning för räkenskapsåret 2006 innehåller en finansieringsanalys. I finansieringsanalysen redovisas den ovan berörda nedskrivningen av värdet på aktierna i dotterbolaget med 60 miljoner kr dels som en finansiell kostnad, dels som ett negativt förvärv av immateriella anläggningstillgångar. Det framgår av A-sons dokumentation att hon uppmärksammade felet vid sin granskning men att hon inte bedömde det som väsentligt.

A-son har anfört i huvudsak följande.

Vid granskningen uppmärksammades felet i finansieringsanalysen. Den aktuella posten redovisades på fel rad, som ett negativt förvärv av immateriella anläggningstillgångar i stället för som ”justering av poster som inte ingår i kassaflödet”. Mot bakgrund av att den felaktiga presentationen är uppenbar för en initierad läsare av årsredovisningen, att posten är lätt identifierbar och att dessutom årsredovisningen endast berörde en begränsad användarkrets, bedömde hon inte att presentationsfelet var så väsentligt att hon skulle skriva om det i revisionsberättelsen.

RN gör följande bedömning.

Enligt 2 kap. 1 § andra stycket årsredovisningslagen ska årsredovisningen för ett större företag innehålla en finansieringsanalys. I finansieringsanalysen ska företagets finansiering och kapitalinvesteringar under räkenskapsåret redovisas, vilket framgår av 6 kap. 5 § årsredovisningslagen.

Bland de finansiella kostnaderna och intäkterna i en finansieringsanalys ska endast redovisas poster som motsvarar gjorda in- och utbetalningar⁵. Detta innebär att av- och nedskrivningar av finansiella anläggningstillgångar inte ska redovisas i en finansieringsanalys. Nedskrivningen av värdet på aktierna i dotterbolaget utgjorde inte heller någon negativ investering. Det är således inte korrekt att nedskrivningen i det här fallet hade redovisats på fel rad, utan den skulle över huvud taget inte ha redovisats i finansieringsanalysen. När det gäller A-sons påpekande om att årsredovisningens användarkrets var begränsad, vill RN framhålla att syftet med årsredovisningslagens krav allmänt sett är att tillgodose informationsbehovet hos en vid intressentkrets, vid sidan av t ex bolagets ägare och kreditgivare. I det enskilda fallet måste årsredovisningens utformning också bedömas mot bakgrund av att moderbolaget var moderföretag i en stor koncern. Med hänsyn till beloppets storlek finner RN att A-son skulle ha påtalat felet i finansieringsanalysen och uppmanat bolaget att åtgärda detta. Genom att inte göra detta har hon åsidosatt god revisionsd.

5 Sammanfattande bedömning och val av disciplinär åtgärd

Som har framgått ovan har RN funnit att A-son har gjort en otillräcklig granskning i samband med en föreslagen utdelning från moderbolaget. Hon har också gjort en otillräcklig granskning av styrelsens redogörelse enligt 18 kap. 6 § punkten 3 aktiebolagslagen, rörande en föreslagen utdelning från dotterbolaget. RN har också funnit att hon underlåtit att lämna en formell erinran till bolagens styrelser enligt 9 kap. 39 § aktiebolagslagen rörande behovet av att låta viktiga förvaltningsbeslut framgå av formella protokoll. A-son har vidare underlåtit att påtala ett fel i moderbolagets finansieringsanalys i årsredovisningen för räkenskapsåret 2006 och att uppmana bolaget att åtgärda felet.

⁵ Jfr punkten 8 i RR 7 Redovisning av kassaflöden.

Sammantaget finner RN att A-son har åsidosatt sina skyldigheter som revisor i flera avseenden. Hon ska därför meddelas en disciplinär åtgärd. RN finner att åtgärden kan stanna vid en erinran.

Med stöd av 32 § andra stycket revisorslagen (2001:883) meddelar RN A-son erinran.

Ärendet har avgjorts av RN genom dess tillsynsnämnd. I beslutet har deltagit hovrättspresidenten Sten Andersson, ordförande, rättschefen Vilhelm Andersson, advokaten Rune Brännström, direktören Per-Ola Jansson, auktoriserade revisorn Leif Lundfors, skattejuristen Kerstin Nyquist och auktoriserade revisorn Anita Österholm. Vid ärendets slutliga handläggning har i övrigt närvarit direktören Peter Strömberg, chefsjuristen Adam Diamant, revisionsdirektören Kerstin Stenberg samt avdelningsdirektören Elin Eriksson som föredragit ärendet.